

Complexnummer: 515702

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

T 033 421 74 56
E info@cultureelerfgoed.nl

Complexnaam

Oud-Poelgeest

Aantal complexonderdelen

9

Monumentnummers van complexonderdelen

515703, 515704, 515705, 515706, 515707, 515708, 515709, 515710, 515711

Woonplaats

Oegstgeest

Gemeente

Oegstgeest

Provincie

Zuid-Holland

Locatie van het hoofdobject

Poelgeesterweg 1, 2341 NM te Oegstgeest

Complexomschrijving

HISTORISCHE BUITENPLAATS OUD-POELGEEST

Poelgeesterweg 1 te Oegstgeest

Omschrijving van het complex

In structuur en deels in detail gaaf bewaarde buitenplaats met HOOFDGEBOUW (1), HISTORISCHE TUIN- EN PARKAANLEG (2), TOEGANGSHEK OP BRUG (3), KOETSHUIS (4), TUINMANSWONING (5), WATERPUT (6), KAPEL (7), BRUG (8), TUINBEELDEN (9). Ten noordwesten van Leiden ligt de historische buitenplaats Oud-Poelgeest, waarvan de geschiedenis tot in Middeleeuwen teruggaat met de eerste vermelding in 1320 als versterkte hof van het ambacht Poelgeest. Het huis, dat in bezit was van het geslacht Van Alkemade en met deze familienaam werd aangeduid, raakte in de loop van de zestiende eeuw in verval. Pas in 1668 werd het huis met voorburch herbouwd op de oude fundamenten in opdracht van de toenmalige eigenaresse Maria Catharina Sohier de Vermandois (gehuwd met jonker Johan Rauter, heer van Arenstein); het huis werd toen Arenstein genoemd. Het in classicistische stijl opgetrokken huis, zoals thans nog aanwezig, werd waarschijnlijk ontworpen door de Haarlemse architect Erasmus den Otter. Achttiende-eeuwse prenten en kaarten van Rademaker, A. de Haan en R. Bolstra tonen het huis met voorburch gelegen binnen een omgrachting met dubbele singelbeplanting, een rechte oprijlaan en een kort grand canal aan de achterzijde in de as van het huis.. Deze formele structuur is nog geheel herkenbaar. In 1724 kwam Poelgeest in bezit van de beroemde professor dr. Herman Boerhaave, die een kruidentuin aanlegde en veel uitheemse bomen en planten aanplante (niet meer aanwezig). In de negentiende eeuw werd de aanleg in twee fasen

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

verlandschappelijk, echter met behoud van de formele structuur: in de eerste helft (XVIIIId/XIXa) werd de voorburch met poort en brug afgebroken, de noordwestgracht aan de zijde van de oprijlaan gedempt en een gebogen oprijlaan gerealiseerd, zoals de Topografische Militaire Kaart uit ca.1850 laat zien. Van der AA schrijft in 1847 'in de laatste jaren zijn de tuinen en beplantingen van dit kasteel veel veranderd en in den tegenwoordige smaak aangelegd', ook noemt deze de weidse uitzichten vanaf de achterzijde van het kasteel over de trekvaart en naar de Zijl. In de tweede helft van de negentiende eeuw werd het park waarschijnlijk door J.D. Zocher jr. en L.P. Zocher vernieuwd in opdracht van de nieuwe (sinds 1856) eigenaar G. Willink. Een steendruk van G.J. Bos uit ca.1860 toont de achterzijde van het huis in een landschappelijke omgeving met weiden en diverse beplanting (naaldbomen). In ca.1866 werd het kasteel met twee torens aan de achterzijde uitgebreid, zodat het gebouw vanaf de Haarlemmertrekvaart een ander aanzien kreeg passend in het romantische/pittoreske beeld, ook de neogotische kapel aan de vaart dateert uit deze tijd. De voorzijde kreeg echter een neoclassicistische ingangspartij waarvoor de gebogen toegangslaan weer recht in de as van het huis werd verlegd (17de-eeuwse tracé hersteld). In 1940 kwam Oud-Poelgeest in bezit van de gemeente, sinds 1946 in gebruik als vormingscentrum. Thans is het buiten in bezit van de Stichting Oud-Poelgeest die het gebruikt als congrescentrum met hotelaccommodatie; de nieuwbouw die hiervoor is gepleegd, onder andere ter plaatse van de voormalige moestuin, is voor de bescherming van ondergeschikt belang.

Op de bij de omschrijving behorende kaart is de omgrenzing van het complex alsmede de aanduiding van de onderdelen aangegeven. De westzijde grenst aan stadsbebouwing (oorspronkelijk grens van het perceel is de Laan van Oud Poelgeest), zuidzijde aan de Poelgeesterweg, noordzijde de Kwaaklaan en aan de oostzijde aan de Haarlemmertrekvaart.

Waardering:

De HISTORISCHE BUITENPLAATS OUD-POELGEEST is van algemeen cultuur-, architectuur- en tuinhistorisch belang: - vanwege de ouderdom; - vanwege het in sobere classicistische stijl uitgevoerde 17de-eeuwse huis dat in de 19de eeuw met torentjes is uitgebreid; - vanwege de 19de-eeuwse aanleg in landschapsstijl met behoud van de formele structuur; - vanwege de visuele samenhang tussen de complexonderdelen.

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Monumentnummer*: 515703

Status rijksmonument
Inschrijving register* 30 september 2002
Kadaster deel/nr 82933/149

Woonplaats* Gemeente* Provincie*
Oegstgeest Oegstgeest Zuid-Holland

Locatiennaam Locatieomschrijving
Oegstgeest

Kadastrale gemeente* Sectie* Kadastraal object* Appartement aanduiding Grondperceel
Oegstgeest C 6719

Omschrijving**

Omschrijving

HOOFDGEBOUW (Oud-Poelgeest). Het bakstenen huis is in 1668 op de fundamenteën van een ouder kasteel gebouwd in sobere stijl (Hollandse classicisme) waarschijnlijk door de Haarlems architect Erasmus den Otter; in ca. 1866 zijn de torentjes met peervormige spitsen toegevoegd, ook de zandstenen ingangspartij en de steil opgaande overkapping van het middendeel dateren uit deze tijd. Door torens en andere bekappingen is het silhouet van het huis sterk gewijzigd. Het aan drie zijden omgrachte huis opgebouwd uit een souterrain en twee bouwlagen bestaat uit een U-vormig 'voorhuis' met de ingangspartij en twee korte vooruitspringende zijvleugels onder een met leien gedekt omgaand schilddak met twee hoge gemetselde schoorstenen aan weerszijden en een smaller blokvormig 'achterhuis' onder een met leien gedekt afgeplat schilddak afgewerkt door een ijzeren crête; in de oksel van deze twee delen is later een torentje geplaatst, boven de daklijst achtzijdig en bekroond door een peervormige spits. De gevels kennen een regelmatige geleding met vensterassen opgebouwd uit een souterrainvenster, een achtruitsvenster op de bel-etage en een zesruitsvenster op de verdieping; enkele vensters zijn dichtgezet. De voorgevel heeft drie vensterassen met centraal aan een trap de dubbele toegangsdeur met half rond bovenlicht gevat in een zandstenen omlijsting; het glas-in-lood verdiepingsvenster is eveneens omlijst en bekroond door een half rond beeldhouwstuk in reliëf (wapens van Willink), ook de daklijst heeft ter plaatse een half rond verloop, daarboven een in blokwerk gevatte klok (dakkapel) onder een halfronde beëindiging met schelpmotief. Aan weerszijden wordt de frontgevel omsloten door de blinde zijgevels van de zijvleugels, die aan de kopse zijde voorzien zijn van één vensteras bekroond door een dakvenster met half rond fronton voorzien van een schelpmotief. In het INTERIEUR is ondermeer van belang de gaaf bewaarde ruimte-indeling op de bel-etage met op de as van het huis een hal, trappenhuis en achterzaal. Stukwerk in de hal; marmeren bordestrap; 'drakenzaal' met 19de-eeuwse gobelins, rood marmeren schoorsteenmantel met griffioen achtige kariatiden, boven schoorsteenmantel en deuren zijn 'witjes' aangebracht, stucplafond. Kelder met afgeplatte ribloze kruisgewelven.

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Waardering

HOOFDGEBOUW (Oud-Poelgeest) van algemeen belang: - vanwege de ouderdom; - vanwege het 17de-eeuwse hoofdgebouw gebouwd in sober Hollands-classicisme waarschijnlijk naar ontwerp van de Haarlemse architect Erasmus den Otter; - vanwege de 19de-eeuwse toevoegingen van een neoclassicistische ingangspartij aan de voorzijde en neogotische torentjes aan de achterzijde; - vanwege de gaaf bewaarde ruimte-indeling op de bel-etage en de aankleding van het interieur; - vanwege de functioneel-ruimtelijke relatie met de andere onderdelen van de buitenplaats.

Hoofdcategorie

Kastelen, landhuizen en parken

Subcategorie

Kasteel, buitenplaats

Functie

Landhuis

Monumentnummer*: 515704

Status	rijksmonument
Inschrijving register*	30 september 2002
Kadaster deel/nr	82933/156

<i>Woonplaats*</i>	<i>Gemeente*</i>	<i>Provincie*</i>
Oegstgeest	Oegstgeest	Zuid-Holland

<i>Locatiennaam</i>	<i>Locatieomschrijving</i>
Oegstgeest	

<i>Kadastrale gemeente*</i>	<i>Sectie*</i>	<i>Kadastraal object*</i>	<i>Appartement aanduiding</i>	<i>Grondperceel</i>
Oegstgeest	C			1684
Oegstgeest	C			7558
Oegstgeest	C			6719
Oegstgeest	C			7559
Oegstgeest	C			5160

*Omschrijving***

Omschrijving

HISTORISCHE TUIN- EN PARKAANLEG behorende tot de buitenplaats Oud-Poelgeest. De deels in detail en deels in structuur gaaf bewaarde 19de-eeuwse aanleg in landschapsstijl is in verschillende fasen tot stand gekomen met behoud van de formele structuur. De nog aanwezige 17de-eeuwse hoofdstructuur wordt bepaald door de deels dubbele omgrachting, de rechte oprijlaan in de as van het huis die zich achter het huis voorzet in een kort grand canal. De oprijlaan is in de 19de eeuw met een bocht naar het huis gelegd, doch het 17de-eeuwse tracé is rond 1866 weer hersteld; voor het huis eindigt de laan in een rondeel. De omgrachting heeft 19de-eeuwse aanpassingen ondergaan: aan de achterzijde van het huis is de gracht tot een vijverpartij uitgegraven en de op enige afstand liggende rechthoekige buitengracht is aan de noordwestzijde gedempt. Het (18de-eeuwse) grand canal vormt de verbinding tussen de gracht en vaart. De formele structuur doet zich het beste ervaren vanaf de rechte oprijlaan naar het huis met aan weerszijden daarvan de 19de-eeuwse wandelbossen van opgaand hout met enkele lanen en paden in gebogen en kronkelig verloop, deels met laanbeplanting van eik en beuk; aan de achterzijde van het huis wordt de aanleg in landschapsstijl meer benadrukt door de waterpartij, de weide, zichten naar buiten toe en romantische elementen (torens/kapel/brug). Rondom de vijverpartij een ruime strook gras met enkele solitaires; vanaf het huis loopt een zichtas naar buiten toe over de vijver en de weide (thans ijsbaan) oorspronkelijk met zicht op Leiden. Vanaf de Haarlemmertrekvaart wordt ook een fraai zicht op het huis verkregen en iets verder op de, aan de vaart gelegen, kapel. Ten noordwesten van het koetshuis, parrallel aan de oprijlaan waren oorspronkelijk de moestuin en boomgaard gesitueerd, zoals de

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Topografische Militaire Kaart van 1874-1912 laat zien.

Waardering

HISTORISCHE TUIN- EN PARKAANLEG behorende tot de buitenplaats Oud-Poelgeest van algemeen belang: - vanwege de ouderdom; - vanwege de bij de buitenplaats behorende parkaanleg in 19de-eeuwse landschapsstijl in samenhang met de neogotische elementen (hoofdgebouw en kapel) die tezamen een romantisch en pittoresk beeld scheppen; - vanwege de herkenbaarheid van de formele basis (grachten, hoofdas); - vanwege de markante situering aan de oude trekvaart; - vanwege de functioneel-ruimtelijke samenhang met de andere onderdelen van de buitenplaats.

Hoofdcategorie

Kastelen, landhuizen en parken

Subcategorie

Tuin, park en plantsoen

Functie

Historische aanleg

Monumentnummer*: 515705

Status rijksmonument
Inschrijving register* 30 september 2002
Kadaster deel/nr 82933/166

Woonplaats* Gemeente* Provincie*
Oegstgeest Oegstgeest Zuid-Holland

Locatiennaam Locatieomschrijving
Oegstgeest

Kadastrale gemeente* Sectie* Kadastraal object* Appartement aanduiding Grondperceel
Oegstgeest C 6719

Omschrijving**

Omschrijving

BRUG MET TOEGANGSHEK behorende tot de buitenplaats Oud-Poelgeest. De toegang tot de oprijlaan in de as van het huis wordt bepaald door een zeer groot 19de-eeuws toegangshek bestaande uit twee natuurstenen geblokte pijlers bekrond door een zandstenen vaas versierd met groteskenkoppen en festoenen; waartussen een dubbel spijlenhek met een gekrulde bovenligger en voluutvormige zijstukken. Het hek staat op een gemetselde brug met gebogen keermuren, natuurstenen afdekplaten waarop een eenvoudige balustrade.

Waardering

BRUG MET TOEGANGSHEK van algemeen belang: - vanwege de ouderdom; - vanwege de markering van de toegang tot de buitenplaats; - vanwege de monumentale vormgeving; - als karakteristiek en functioneel onderdeel van de buitenplaats; - vanwege de functioneel-ruimtelijke relatie met de andere onderdelen van de buitenplaats.

Hoofdcategorie Subcategorie Functie
Kastelen, landhuizen en parken Bijgebouwen kastelen enz.

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Monumentnummer*: 515706

Status	rijksmonument
Inschrijving register*	30 september 2002
Kadaster deel/nr	82933/114

<i>Woonplaats*</i>	<i>Gemeente*</i>	<i>Provincie*</i>
Oegstgeest	Oegstgeest	Zuid-Holland

<i>Kadastrale gemeente*</i>	<i>Sectie*</i>	<i>Kadastraal object*</i>	<i>Appartement aanduiding</i>	<i>Grondperceel</i>
Oegstgeest	C			6719

Omschrijving**

Omschrijving

KOETSHUIS behorende tot de buitenplaats Oud-Poelgeest. Links van de oprijlaan staat een 19de-eeuws (ca.1867) bakstenen koetshuis met de voorgevel naar het hoofgebouw (zuidoost) gekeerd. Het op T-vormige grondslag opgetrokken pand met gepleisterde plint bestaat uit een dwars geplaatst voorhuis van twee bouwlagen onder een met pannen gedekt schilddak en een stal van één bouwlaag onder een met pannen gedekt zadeldak; onder de daklijst gemetselde klossen. De gevels kennen een regelmatige vensterindeling met licht getoogde vensters en hardstenen onderdorpels. Het voorhuis heeft een rechthoekige houten dakruiter met vensters, een lijst op klossen en een met geschulpte leien (coquette) gedekt tentdak met bekroning. De voorgevel heeft een verhoogd middenrisaliet, die keperboogvormig is afgesloten, ook het muurwerk van de kopsgevels heeft deze beëindiging. In de middenrisaliet een licht getoogde en omlijste dubbele inrijdeur geflankeerd door een venster met ruitroeden, daarboven een licht getoogd en omlijst luik eveneens geflankeerd door een venster met ruitroeden, in de top een loden paardenhoofd, die zich ook boven de gelijkvormige inrijdeuren aan weerszijden van de risaliet bevindt. In de kopsgevels één vensteras. De loden beeldengroep van drie paardenhoofden boven de huidige entree (zijgevel) vormde oorspronkelijk de bekroning de achtergevel. Thans in gebruik als receptie/restaurant, inwendig geheel vernieuwd.

Waardering

KOETSHUIS van algemeen belang: - vanwege de ouderdom; - vanwege de strenge architectonische vormgeving; - als karakteristiek en functioneel onderdeel; - vanwege de situering aan de oprijlaan; - vanwege de functioneel-ruimtelijke relatie met de overige onderdelen van de buitenplaats.

<i>Hoofdcategorie</i>	<i>Subcategorie</i>	<i>Functie</i>
Kastelen, landhuizen en parken	Bijgebouwen kastelen enz.	

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Monumentnummer*: 515707

Status rijksmonument
Inschrijving register* 30 september 2002
Kadaster deel/nr 82933/122

Woonplaats* Gemeente* Provincie*
Oegstgeest Oegstgeest Zuid-Holland

Kadastrale gemeente* Sectie* Kadastraal object* Appartement aanduiding Grondperceel
Oegstgeest C 6719

Omschrijving**

Omschrijving

TUINMANSWONING behorende tot de buitenplaats Oud-Poelgeest. Rechts van de oprijlaan staat een 18de-eeuwse bakstenen dienstwoning. Het op rechthoekige grondslag opgetrokken pand bestaat uit anderhalve bouwlaag onder een met pannen gedekt dak aan een zijde afgewolfd, aan de andere zijde met topgevel voorzien van vlechtingen; bouwsporen in de gevel wijzen naar een veranderde vensterindeling. De naar het oosten gerichte voorgevel heeft een toegangsdeur met smal bovenlicht en daarboven een getralied verdiepingsvenster; aan weerszijden een meerruits schuifvenster. Rechter zijgevel twee meerruitsvenster waarboven twee rechthoekig nissen van dichtgezette vensters; linker zijgevel een luik in de top. Achteringang.

Waardering

TUINMANSWONING van algemeen belang: - vanwege de ouderdom; - als voorbeeld van eenvoudige doch harmonische architectuur; - als karakteristiek en functioneel onderdeel van de buitenplaats; - vanwege de functioneel-ruimtelijke relatie met de overige onderdelen van de buitenplaats.

Hoofdcategorie Subcategorie Functie
Kastelen, landhuizen en parken Bijgebouwen kastelen enz.

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Monumentnummer*: 515708

Status rijksmonument
Inschrijving register* 30 september 2002
Kadaster deel/nr 82933/130

Woonplaats* Gemeente* Provincie*
Oegstgeest Oegstgeest Zuid-Holland

Locatiennaam Locatieomschrijving
Oegstgeest

Kadastrale gemeente* Sectie* Kadastraal object* Appartement aanduiding Grondperceel
Oegstgeest C 6719

Omschrijving**

Omschrijving

WATERPUT behorende tot de buitenplaats Oud-Poelgeest. In het parkbos staat een natuurstenen put uit 1550 versierd met wapens en drie gecaneleerde pilasters met Ionisch kapitelen. Restauratie 1953.

Waardering

WATERPUT van algemeen belang: - vanwege de ouderdom in combinatie met de gaafheid; - vanwege de 16de-eeuwse vormgeving met renaissance-elementen; - als functioneel onderdeel van de buitenplaats.

Hoofdcategorie Subcategorie Functie
Kastelen, landhuizen en parken Bijgebouwen kastelen enz.

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Monumentnummer*: 515709

Status rijksmonument
Inschrijving register* 30 september 2002
Kadaster deel/nr 82933/138

Woonplaats* Gemeente* Provincie*
Oegstgeest Oegstgeest Zuid-Holland

Kadastrale gemeente* Sectie* Kadastraal object* Appartement aanduiding Grondperceel
Oegstgeest C 6719

Omschrijving**

Omschrijving

KAPEL behorende tot de buitenplaats Oud-Poelgeest. Aan de Haarlemse trekvaart staat een 19de-eeuwse kapel in neogotische stijl, thans in gebruik als woning. Het op rechthoekige grondslag opgetrokken bakstenen pand bestaat uit één bouwlaag afgesloten door een omlopende daklijst en onder een flauw hellend zadeldak; op de kopse zijde een toren met drie afgeschuinde hoeken op de begane grond en een zeszijdige bovenbouw, die boven de daklijst uitsteekt met schietgaten en beëindigd door kantelen. In de gevels houten spitsboogvensters met in het bovenlicht drie- en vierpas tracering; strekken van gele ijsselsteentjes.

Waardering

KAPEL van algemeen belang: - vanwege de ouderdom; - als representatief voorbeeld van een 19de-eeuws bijgebouw in Engelse neogotische stijl; - vanwege de markante beeldbepalende ligging aan de trekvaart; - vanwege de functioneel-ruimtelijke relatie met de andere onderdelen van de buitenplaats.

Hoofdcategorie Subcategorie Functie
Kastelen, landhuizen en parken Bijgebouwen kastelen enz.

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Monumentnummer*: 515710

Status rijksmonument
Inschrijving register* 30 september 2002
Kadaster deel/nr 82933/92

Woonplaats* Gemeente* Provincie*
Oegstgeest Oegstgeest Zuid-Holland

Locatiennaam Locatieomschrijving
Oegstgeest

Kadastrale gemeente* Sectie* Kadastraal object* Appartement aanduiding Grondperceel
Oegstgeest C 6719

Omschrijving**

Omschrijving

BRUG behorende tot de buitenplaats Oud-Poelgeest. Nabij het hoofdgebouw ligt over de gracht een 19de-eeuwse gietijzeren boogbrug met bewerkte leuning.

Waardering

BRUG van algemeen belang: - vanwege de ouderdom; - vanwege de vormgeving en materiaalgebruik; - vanwege de decoratieve waarde; - als karakteristiek en functioneel onderdeel in de aanleg van de buitenplaats; - vanwege de ensemblewaarde.

Hoofdcategorie Subcategorie Functie
Kastelen, landhuizen en parken Bijgebouwen kastelen enz.

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Monumentnummer*: 515711

Status rijksmonument
Inschrijving register* 30 september 2002
Kadaster deel/nr 82933/98

Woonplaats* Gemeente* Provincie*
Oegstgeest Oegstgeest Zuid-Holland

Kadastrale gemeente* Sectie* Kadastraal object* Appartement aanduiding Grondperceel
Oegstgeest C 6719

Omschrijving**

Omschrijving

TUINBEELDEN behorende tot de buitenplaats Oud-Poelgeest. In de hal van het hoofdgebouw staan twee 18de-eeuwse marmeren tuinbeelden voorstellende Flora en Diana, die zich oorspronkelijk in het park bevonden.

Waardering

TUINBEELDEN van algemeen belang: - vanwege de ouderdom; - vanwege het materiaalgebruik in combinatie met de gaafheid; - als karakteristiek en ornamenteel onderdeel van de buitenplaats; - vanwege de ensemblewaarde.

Hoofdcategorie Subcategorie Functie
Kastelen, landhuizen en parken Bijgebouwen kastelen enz.

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument